

GOMBATERMELŐ

SZAKMAISMERTETŐ INFORMÁCIÓS MAPPA

Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program
(HEFOP) 1.2 intézkedés

„Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat fejlesztése”

GOMBATERMELŐ

Feladatok és tevékenységek

A gombatermesztést – valamennyi faj termesztését ide értve – nálunk és külföldön is a zöldségtermesztés fogalomkörébe sorolják. Ezt a gombák sajátos biológiája és egészen különleges termesztéstechnológiája indokolja. A gombák sajátos életmódjuk miatt a termesztőktől sokrétűbb, alaposabb felkészültséget kívánnak, mint a mezőgazdasági vagy kertészeti növények.

A gombák termesztésének sikere egészen a XIX. század végéig nagyon bizonytalan volt, hiszen szaporítási lehetőségüket még nem ismerték. Termesztési próbálkozások ugyan már hosszú ideje folytak, a biztonságos termesztés csak akkor kezdődhetett el, amikor már a szaporítóanyagot laboratóriumban, tiszta körülmények között elő tudták állítani.

Magyarországon jelenleg 40 cég és több mint 1 500 termesztő dolgozik az ágazatban, mely így több mint 10 ezer ember megélhetését biztosítja. Kimondottan gombatermesztéssel 25-30 nagy, 300 közepes és mintegy 600-700 kistermelő foglalkozik.

A magyar termesztett gomba exportnak több mint 90%-ka az Európai Unióba irányul. Az exportra kerülő gomba 85-90%-ka csiperke, 9-10%-ka laskagomba, 1-2%-ka shii-take és egyéb gombafajok.

A gombatermesztés bevételt és munkalehetőséget kínálhat már a kisebb gazdaságokban is, emellett ideális kiegészítő tevékenység lehet a felesleges munkaerő kihasználására.

A gombatermesztés a magyar mezőgazdaság perspektivikus ágazata, mely jelentős bevételhez juttathatja az országot és magas jövedelmekhez a termesztőket.

Melyek a jellemző feladatok, tevékenységek ebben a szakmában?

A szakképesített gombatermesztő vállalkozhat a gombafajok, fajták különböző termesztő berendezésekben történő telepítésére, a termesztéstechnológiák műveleteinek alkalmazására, a különböző táptalajok előállításának munkáinak ellátására, olyan termesztési tevékenység végzésére, mely zömében zárt térben folyó, nagy tömegű anyagmozgatással járó fizikai munkát jelent.

A saját maga és munkáltatója által előállított termékeken túl a más termesztők által előállított termékeket is felvásárolhatja, azokat piacon, utcán, vásárban árusíthatja.

Interjú alanyunk mellékállásban gombatermesztéssel foglalkozik saját vállalkozásban.

A gombatermesztés első lépése a megfelelő hely kialakítása. A hely kiválasztása a termesztésre szánt gomba igényeitől függ. A hely kiválasztása után a gombatermesztő fertőtleníti a termesztő helyiségeket, a berendezési tárgyakat, eszközöket. Ezek után a táptalajt és a takaróanyagokat előkészíti a termesztéshez. A laska gomba számára megfelelő bármilyen zárt tér, pl. veranda. A laska gomba alapanyaga a kb. 4-6 cm-es darabokra tört kukoricacsutka, amit egy napig vaslemezről készült tartályban, hőkezelésben részesítenek.

Gombaölő szer hozzáadásával biztosítja a káros, fertőzést okozó gombák elpusztítását, hogy „steril” alapot kapjon. A kifertőtlenített kukoricacsutkát, majd fóliaszákba lapátolja úgy, hogy két lapát csutkára egy marék „gombacsírat” szór, majd megint két lapát csutka, megint egy marék csíra addig, míg meg nem telik a kb. 80 cm magas zsák. Ekkor beköti a tetejét és a zsák készen áll a kis gombák növesztésére.

A gombacsírat 5 literes befőttesüvegben készen lehet vásárolni. A búzaszemekhez hasonló anyagot úgy átszövik gombafonalak, hogy hófehér az üveg egész tartalma. Ezt a csírat szórja a zsákokba a csutka közé. A zsákokat a termesztésre szánt helyre cipeli. A zsákok súlya egyenként kb. 15 kg. A gombafonalak lassan átszövik az egész zsákot és ebből kezd kifejlődni a gomba. Folyamatosan figyeli az egyenletes hőmérsékletet és a páratartalmat. Az első gombafejek megjelenésekor óvatosan kiszakítja a zsákokat, hogy a gombák tudjanak kifelé nőni. Elvégzi a szükséges növényvédelmi munkákat. A gombák megfelelő méretének elérésekor késsel végzi a szedést, méret szerint osztályozza a termést, rekeszekbe helyezi és gondoskodik az értékesítésről.

A csiperkegomba termesztése nagyobb odafigyelést igényel, mert sokkal érzékenyebb, mint a laskagomba. A csiperkegombának a pince a legmegfelelőbb hely, mert teljes sötétséget igényel. Ha nem sötétben tartanánk, akkor a gomba nem lenne hófehér, hanem bebarnulna. Alapanyaga nem csutka, mint a laskagombánál, hanem megfelelően komposztált, „beérett” lótrágya.

A gombatermesztő elkészíti a gombazsákot. 2-3 lapát trágya, rá csíra, megint trágya és megint egy marék csíra. Beköti a zsákokat. Ezek a zsákok alacsonyabbak és szélesebbek, mert itt nem a zsák oldalán, hanem a zsák tetején nő a gomba.

Elhelyezi a zsákokat a pincében és az átszövődésig figyel a megfelelő hőmérsékletre, páratartalomra, szellőztetésre. Mikor már teljesen átszövődött a zsák, kibontja a tetejét, hogy a zsák felső része teljesen szabad legyen, mert nemsokára itt kezdenek nőni a kis gombák. Ezután már locsolni is kell és nagy gondot kell fordítani a megfelelő páratartalomra, hőmérsékletre, mert a csiperkegomba nagyon érzékeny. Ha minden környezeti tényező megfelelő, a gomba gyorsan fog nőni és bőséges termést hoz. A gombák növekedését folyamatosan figyeli, mert nem mindegy, hogy mikor szedi le. Nem biztos, hogy egyszerre le lehet szedni az összes gombát. „Arra kell figyelni, hogy még ne legyen kinyílvá a gomba, mikor leszedjük, mert a kinyílt gomba, aminek már látszanak a lemezei, az értéktelenebb a piacon (bár szerintem ugyanolyan finom az is). Ezért kell hozzá egy kis gyakorlat, mire az ember meglátja, hogy mikor kell leszedni. Ha túl hamar szedjük le, akkor is veszteséges, mert még tudott volna nőni anélkül, hogy kinyílik. Ha nem megfelelőek a környezeti tényezők, előfordul, hogy a gomba már egész kicsi korába kinyílik. Így nem lesz szép az áru, megint csak értéktelenebb. Nekem nagyon sokat kellett próbálkoznom, mire kitapasztaltam, hogyan lehet a legjobb eredményt elérni.

Nagy örömet okoz, mikor látom a sok szép gombát nőni. Sokszor sajnálom leszedni, mert olyan szépek, ahogy ott vannak a zsákokon.

Milyen anyagokkal, eszközökkel kell dolgoznia?

Gombatermesztésre alkalmas alapanyagok a különböző szalmák (gabonaféléké, pillangósoké), baromfitrágya, kukoricaszár, kukoricacsutka, cirokszár, bizonyos fűrészporok, lomb, bizonyos friss döntésű fák és tuskóik, a mezőgazdasági iparok melléktermékei, a kenderpozdorjától a malomipari hulladékig. A különféle nyesedék (szőlőé, gyümölcsfáké) is felhasználható laskatermesztésre.

A laskagomba nem igényel takarást, a csiperke esetében azonban megfelelő takaróanyagra van szükség. Ez lehet kőpor, tőzeg, melegágyi föld, kerti föld, homok, agyag, fűrészpor.

Az önálló termesztéshez gombacsírára van szükség. Napjainkban a használt szaporítóanyag már laboratóriumban készült, tiszta, steril anyag. A forgalomban lévő gombacsírának sokféle változata van, különbségük a vivőanyagban rejlik. A szaporítóanyagokat mindig a vivőanyagról nevezik el. Így beszélnek szem-, trágya-, dohány-, kukoricacsutka- és szalmacsíráról.

Gombatermesztés víz nélkül nem képzelhető el. Az emberi fogyasztásra, az állatok itatására alkalmas víz használható fel a gombatermesztésben.

A gombatermesztés során porozó- és permetező anyagokat is felhasználnak növényvédelmi célból.

A gombák termesztéséhez szükség van különböző fűtő-, szellőző- és öntözőberendezésekre.

A termesztő munkáját számtalan eszköz segíti Ilyenek a különböző göngyölegek, zsákok, ládák, rekeszek, vödrök és kosarak, kések.

A klímaellenőrzés eszközei a különféle hőmérők, páratartalom-mérők, a táptalaj kémhatásának ellenőrzésére az indikátorszalag szolgál.

Az öntözés eszközei az öntözőkannák, az öntözőtömlők, a háti, kézi és motoros növényvédő gépek, valamint egyszerű, beépített szórófejek.

A gombatermesztésben felhasználható növényvédő anyagok kijuttatásának eszközei a különböző porozók és permetezők.

Hol végzi a munkáját?

A gombák termesztésére szolgáló helyiségek lehetnek földalatti létesítmények, mint pincék, bányák, vermek és lehetnek föld feletti létesítmények, mint üvegházak, fóliasátrak, melegágyak, istállók, ólak, tárolók és hűtőházak, egyéb ház körüli létesítmények vagy korszerű termesztő helyiségek.

Munkája során kikkel kerül kapcsolatba, kikkel van dolga?

Üzemi alkalmazásban álló gombatermesztő a közvetlen munkatársakkal, üzemvezetőkkel, szakmai irányítókkal, szállítókkal kerül kapcsolatba. Aki egyéni vállalkozásban végzi a tevékenységet, elsősorban családtagokkal, árubeszerző helyek dolgozóival, felvásárlókkal, szállítókkal, vásárlókkal tart kapcsolatot.

Követelmények

Milyen fizikai igénybevétellel, megterheléssel jár a munkavégzés?

A gombatermesztés közepesen nehéz fizikai munka, különösebb megterhelést, veszélyeket nem jelent. Az átlagosnak megfelelő fizikai állóképesség szükséges, jellemző a karok, kezek és ujjak használata, el kell viselni az időnkénti kényszer testhelyzetet és az ismétlődő feladatokat.

Milyen környezeti ártalmakkal, hátrányokkal járhat a szakma gyakorlása?

Nehézségeket okozhat, ha valaki nem bírja a párás, nedves hőmérsékletet. A vegyszerek használata csak a szigorú előírásoknak megfelelően történhet.

A termesztés során számos allergiás tényező léphet fel.

Milyen egészségügyi követelményeket támaszt ez a szakma?

Fontos tudni, hogy minden foglalkozásnak szigorú egészségügyi alkalmassági feltételei vannak.

A fontosabb szempontok közül néhányat kiemelünk, tájékoztató jelleggel:

- karok, kezek, ujjak fokozott használata,
- jó látás,
- ép színlátás,
- együttműködés.

A foglalkozás gyakorlása során felmerülő kockázati tényezők:

- nedves, nyirkos, párás környezet,
- tartós állómunka,
- allergia,
- veszélyes anyagok használata,
- váltakozó hőmérséklet,
- tartós kényszertesthelyzet.

Milyen egyéb tulajdonságok megléte kedvező ebben a szakmában?

A gombatermesztés kitartást, türelmet kíván. Szükség van a rendszeretetre, felelősségtudatra. A gomba élőlény, tehát törődésre, gondozásra hétvégén, ünnepnapokon éppúgy szüksége van, mint hét közben. Gazdasági számításokhoz, értékesítéshez jó, ha átlagos számítási képességgel is rendelkezik.

Milyen tantárgyakban kell jó eredményt elérni ehhez a szakmához?

Aki gombatermesztő szeretne lenni, elsősorban a biológia tantárgy iránt kell érdeklődést mutatnia. Hasznos lehet a kémia tantárgy ismerete is.

Milyen érdeklődési kör a legelőnyösebb ebben a szakmában?

A gombatermesztőnek szeretni kell a növényeket, a földet, a mezőgazdasági munkákat. Kedvelnie kell az egyszerű eszközökkel való munkát, el kell viselnie, hogy a termeléshez néha munkaruhát, kesztyűt, stb. kell viselnie. Gazdasági kérdések iránti érdeklődés segítheti a sikeres munkavégzést.

Szakképzés

A **képesítés célja** a gomba termesztésének, továbbá a termelvények piaci előkészítésének és tárolásának alapműveleteiben jártas, e tevékenységek elvégzésére képes munkások szakképzettségének tanúsítása.

Előképzettség

A szakképesítés megszerzésének előfeltétele egészségügyi alkalmasság.

Képzési idő

A képzési idő 1 év.

A szakképzés elméleti és gyakorlati tárgyai

Növénytani alapismeretek, Gombatermesztés, Műszaki ismeretek, Munka-, környezet- és tűzvédelmi ismeretek, Kereskedelmi alapismeretek, Gazdasági alapismeretek.

A szakképesítés vizsgakövetelményei

A szakmai vizsga szóbeli és gyakorlati részekből áll. A szóbeli vizsgán gombatermesztési ismeretek, munka-, környezet- és tűzvédelem és kereskedelmi alapismeretek tudnivalóiból a központilag kiadott tételsorból húznak vizsgakérdéseket a vizsgázók.

A gyakorlati vizsga két részből áll, egyrészt munkáltató jellegű, teljesítmény mérésére alkalmas tevékenységek végzése, a termesztett gombafajok, kár- és kórképek, eszközök, anyagok, göngyölegek ismerete, felhasználásuk módjainak ismerete, bemutatása, a szaporítási, általános és speciális ápolási, növényvédelmi, betakarítási, áruvá készítési munkaműveletek bemutatása, fertőtlenítési, karbantartási feladatok, bizonylatok kiállítása.

A vizsgára egyénileg is felkészülhet a vizsgázó, a vizsgarészek alól felmentés nem adható.

A szakképesítés OKJ azonosító száma: 21 6206 01

Kapcsolódó foglalkozások

Gomba toxikológus,

Gyümölcstermelő,

Gomba szakellenőr,

Zöldségtermelő,

Egyéb növénytermesztési és kertészeti foglalkozások.

A szakképesítéssel betölthető munkakörök

Gombaválogató,

Osztályozó,

Gombaszedő,

Csomagoló

A szakmával kapcsolatos további információk részletesen a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet: www.nive.hu honlapján található, Szakképzési dokumentumok címszó alatt.

Szakmai gyakorlat és szakmai továbbképzés az Európai Unióban

Az alábbi honlapon különböző nemzeti és nemzetközi oktatási-képzési pályázati programok találhatóak. Így többek között az Európai Bizottság Socrates oktatási és Leonardo da Vinci szakképzési programjai, valamint a felsőoktatásban résztvevők közép-európai CEEPUS programja.

A honlap információt nyújt a felsőoktatási rendszereket támogató Tempus III. és az Erasmus Mundus programokról, valamint az Európai Unió Kutatási és Technológiafejlesztési Keretprogramjának lehetőségeiről.

Elérhetőség: www.tka.hu

Kereseti lehetőségek:

Az egyes foglalkozások átlagkereseti statisztikáját – több évre visszamenőleg – az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapján teszi közzé, a Statisztika menüpontban (egyéni bérek és keresetek statisztikája).

Elérhetőség: www.afsz.hu

Elhelyezkedési lehetőségekről tájékozódhat az Állami Foglalkoztatási Szolgálat kirendeltségein, a www.afsz.hu internetes elérhetőségen, vagy mobiltelefonon a <http://wap.afsz.hu> linken.

A gombatermelő foglalkozást bemutató **pályaismertető film** elérhető az Állami Foglalkoztatási Szolgálat www.afsz.hu, valamint a Nemzeti Pályainformációs Központ www.npk.hu, továbbá az e-pálya www.epalya.hu internetes elérhetőségeken.

Kiadja: Foglalkoztatási és Szociális Hivatal
Felelős kiadó: Pirisi Károly főigazgató

Ez a kiadvány az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával 2005-ben készült. Aktualizálva 2008-ban.
A jelen dokumentum tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság a tárgyra vonatkozó hivatalos véleményét.